

JOURNAL of SOCIAL and HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (JSHSR)

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Received/Makale Gelis 08.04.2022
Published /Yayınlanma 29.06.2022
Article Type/Makale Türü Research Article

Citation/Alıntı: Teke, A., Kütük, C., Pektaş, S. & Ekmen, Y. (2022). Bir Sosyal Dışlanma Riski Araştırması: Yaşlılık. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 9(84), 1208-1214.
<http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.3119>

Alper TEKE
<https://orcid.org/0000-0002-6619-3808>
Milli Eğitim Bakanlığı, Adana / TÜRKİYE

Selami PEKTAŞ
<https://orcid.org/0000-0002-2173-3997>
Milli Eğitim Bakanlığı, Adana / TÜRKİYE

Cemile KÜTÜK
<https://orcid.org/0000-0002-6122-2657>
Milli Eğitim Bakanlığı, Adana / TÜRKİYE

Yusuf EKMEK
<https://orcid.org/0000-0001-8144-3580>
Milli Eğitim Bakanlığı, Adana / TÜRKİYE

BİR SOSYAL DIŞLANMA RİSKİ ARAŞTIRMASI: YAŞLILIK AN RISK RESEARCH OF SOCIAL EXCLUSION: OLD AGE

Issue/Sayı: 84

Volume/Cilt: 9

jshsr.org

ISSN: 2459-1149

ÖZET

Bu çalışma, yaşlıların sosyal dışlanmalarına neden olan faktörleri ve çözüm yollarını araştırmaktadır. Günümüzde yaşlılara verilen değerin azalması ile birlikte yaşlı bireyler kendilerini aile içinde dahi hüzünlü veya yalnız hissetmektedirler. Yalnız hissetmek cevabını sosyal dışlanma ile bağdaştırmak mümkündür. Sosyal uyumun ilk aşamasının aile içinde gerçekleştiği ve daha sonra topluma yansıdığı varsayıldığında; aile içerisinde kendilerini yalnız hisseden yaşlılar dışlanma riskiyle karşı karşıya kalmaktadır. Çalışma ile yaşlılığın yol açtığı en önemli sorunun sağlık (%44) sorunu olduğu görülmüştür. Yaşlıların ikinci derecede sorunu yalnızlık ve sosyal dışlanmadır (%41). Yaşlıların üçüncü derecede önemsedikleri sorunları ise ekonomik sorunlardır (%9). Birçok yaşlı insan, fiziksel veya zihinsel kapasite kaybı veya arkadaş ve aile üyelerinin kaybı nedeniyle dışlanma düşüncesine girdiği görülmektedir. Günlük ihtiyaç bakımlarının olmaması, sağlık durumunun kötü olması ve yakınları ile iletişimin olmaması yaşlılarda olumsuz reddedilme ve yalnızlık duygularının oluşmasına neden olmaktadır. Yaşlıların sosyal dışlanma olgusunun azaltılması, herkesin ama özellikle yaşlıların kendileri ve yakın çevreleri gibi bu durumla doğrudan bağlantılı olanların büyük çaba ve anlayış göstermesini gerektirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Dışlanma, Yalnızlık, Yaşlılık.

ABSTRACT

This study investigates the factors that cause social exclusion of the elderly and their solutions. Today, with the decrease in the value given to the elderly, elderly individuals feel sad or lonely even within the family. It is possible to reconcile the answer to feeling lonely with social exclusion. Assuming that the first stage of social adaptation takes place within the family and then is reflected in the society; Elderly people who feel alone in the family face the risk of isolation. The study showed that the most important problem caused by old age is health (44%). The secondary problem of the elderly (41%) is loneliness and social exclusion. The third degree (9%) problems of the elderly are economic problems.

Many older people seem to think of being ostracized because of loss of physical or mental capacity or the loss of friends and family members. Lack of daily care, poor health, and lack of communication with their relatives cause negative feelings of rejection and loneliness in the elderly.

Reducing the phenomenon of social exclusion of the elderly requires great effort and understanding from everyone, especially those who are directly related to this situation, such as the elderly themselves and their close circles.

Keywords: Social Exclusion, Loneliness, Old Age.

1. GİRİŞ

Sosyal dışlanma, işten dışlanma, ırkçılık ve ayrımcılık kavramlarıyla bağlantılı bir olgudur. Dışlama tanımlarının ortak özelliği, temel olarak eğitim, öğretim, istihdam, barınma, tıbbi bakım gibi alanlarda var olan erişim kısıtlamaları nedeniyle çaresiz bireyin haklarını kullanma olanağının olmamasıdır (Dedeoğlu & Gökmen, 2011).

Dışlanma ile bireyler topluma üretken bir şekilde katkıda bulunma fırsatları azalır ve bu da onları yavaş yavaş yoksulluğa götürür. Bu bireylerin muazzam finansal ve duygusal stresi, onları yalnızca sorunlu kişisel, ailevi ve kişiler arası ilişkilere değil, aynı zamanda sosyal dışlanma durumlarına da yol açar.

Korunmasız sosyal gruplar, nüfuslarının yaşadıkları yerin ekonomik, sosyal ve politik yaşamına tam katılımı veya eğitime, işgücü piyasasına, gelire ve diğer kaynaklara erişimleri engellenen olarak karakterize edilir.

Korunmasız kabul edilen sosyal gruplar arasında yaşlılar da yer almaktadır. Bu çalışma, yaşlıların sosyal dışlanmalarına neden olan faktörleri ve çözüm yollarını araştırmaktadır.

Yaşlanmak, birçok insan için olumlu bir deneyimdir. İşten emekli olmak, diğer ilgi alanlarına odaklanmalarını ve farklı etkinliklere dahil olmalarını sağlar. Bununla birlikte, birçok yaşlı insan daha fazla boş zaman ve yaşlanmayla birlikte gelebilecek sosyal saygı şansından yararlanırken, artan sayıda yaşlı insan da dışlanma ve yaş ayrımcılığını yaşamaktadırlar.

Birçok toplumda yaşlılık, bilgelik ve deneyimle ilişkilendirilir ve yaşlı insanlar sosyal düzende açık ve saygın bir konuma sahiptir. Bununla birlikte, toplumdaki dışlanma hissi, çoğu kişinin kendilerini sosyal yardımlara ve sosyal veya sağlık hizmetlerine bağımlı bulduğu yoksulluk ve hastalık nedeniyle sıklıkla görülür.

Sosyal dışlanma, kendini dışlanmış hisseden insanlarda depresyona ve giderek artan bir şekilde içine kapanık davranışlara neden olabilir. Tipik olarak, karar verme ve siyasi süreçlere katılım, istihdama ve maddi kaynaklara erişim ve ortak kültürel süreçlere uyum, sosyal olarak dışlanmış insanlar için sınırlıdır (Şahin & Coşkun, 2009). Sosyal dışlanmanın tam tersi- sosyal içermeye- aile ve arkadaşlarla iyi ilişkilere sahip olmak, bir role sahip olmak, toplumda ve başkaları için faydalı hissetmek ve saygı görmek anlamına gelir (Köten & Erdoğan, 2014).

Yaşlılar, yaşlılık dönemi ile birlikte gelişen ve değişen özelliklerinden dolayı birçok alandan dışlanmaktadır. Bu alanlar eğitim, ekonomi, işgücü piyasası, toplumsal, sosyo-kültürel, barınma imkânı, sağlık ve politika alanları olarak sıralanabilir ve bunlar artırılabilir (Demir, 2020). Yaşlanmanın doğal sonucu olarak yaşlıda meydana gelen fiziksel değişimler ve yoksunluklar onları işgücü piyasasından uzaklaştırmakta, bu çemberin dışında tutmaktadır (Yaylagül & Aslan, 2020). Emekli maaşıyla geçinemeyen ve hatta emekli maaşına sahip olamayan yaşlılar, iş gücü kaybı yaşamasalar da toplumun yaşlılığa olan bakış açısı nedeniyle ekonomik güçlükler yaşamaktadırlar. Bunun sonucunda yaşlı iyi beslenemeyecek, sağlıksız ortamlarda barınmak zorunda kalacak ve pek tabii yaşam kalitesi düşecektir. Yani ekonomik dışlanma sonucunda yaşlı, toplumun kaynaklarından dışlanmış olacaktır.

Toplumsal dışlanmada çeşitli etkinliklerden ve sosyal haklardan yararlanamama durumu söz konusudur. Sosyal dışlanma tanımlarında ortak olan husus, sosyal dışlanmanın bazı birey ve grupların toplumsal etkinliklerin dışında kalması anlamına gelmektedir. Bu durum bireylerin toplumla bütünleşmesinin önünde en önemli engeldir. Toplumdaki birçok sosyal aktivitenin, yaşam biçimlerinin ve geleneklerin dışında kalmak gibi durumlar da toplumdaki dışlanma anlamına gelmektedir (Apak ve Apak, 2020).

Yaşlanmak, insanların barınma koşullarını değiştirmesini de gerektirebilir. Örneğin belirli kuruluşların lojmanlarında yaşayanlar, emekli oldukları zaman bu konutları boşaltmak zorunda kalabilirler. Başka bir grup yaşlı, özellikle ortaya çıkan bedensel engellerden dolayı oturdukları konutu değiştirme zorunda kalabilirler (Koca, 2015). Bu zoraki göç ya da ait olunan sosyal çevre ve yaşamın değiştirilmesi neticesinde -yaşlıların yeni bir ortama uyum sağlama güçlüğü düşünüldüğünde- yabancı çevredeki yaşlı, kendini yalnız ve bazen de toplumun dışında görecektir.

Sağlık hakkı ve sosyal dışlanma arasında karışık bir ilişki vardır. Sağlığını yitiren engelliler ve sağlık sorunları giderek artan yaşlılar sosyal dışlanma riski yüksek olan fertlerdir. Siyasal dışlanma bir diğer

sorundur. Siyasal dışlanmaya neden olan haklar; sosyal güvenlik, kanun önünde eşitlik, ifade özgürlüğü, siyasi katılım, fırsat eşitliği ve sendikal haklardır (Sapançalı, 2003).

Küreselleşmiş bir dünyada toplumsal bir sorun olarak, yaşamın sonraki dönemlerinde sosyal dışlanmanın daha karmaşık hale geldiği ve bireysel yaşamlar ile toplumlar üzerindeki etkileri açısından potansiyel olarak daha yaygın hale geldiği iddia edilebilir. Artık birbiriyle bağlantılı ekonomik, sosyal, hizmet, yurttaşlık (sivil katılım ve sosyo-kültürel) ve günlük yaşamın mekansal alanlarını nasıl oluşturulabileceğine işaret eden artan kanıtlar vardır (Dahlberg, Mckee, Fritzell, Heap ve Lennartsson, 2020; Prattley, Buffel, Marshall ve Nazroo, 2020). Bununla birlikte, yaşlı insanların sosyal dışlanmasını anlamak, sadece yaşlılığa ve yaşa bağlı değişikliklerin ve bir toplumun bu değişikliklere tepkisinin dışlayıcı mekanizmalara yol açabileceğine odaklanmakla ilgili değildir. Aynı zamanda, yaşam boyunca risk birikimi süreçleri hakkında bilgi sağlamak, erken müdahale için önemli noktaları belirlemek gereklidir (Grenier vd., 2020).

1.1. Amaç

Adana ilinde yerleşik 65 yaş ve üstü bireylerin; yaşlılıktan kaynaklanan fizyolojik, biyolojik, psikolojik, sosyolojik ve ekonomik yetersizlikleri nedeniyle karşılaştıkları sosyal dışlanma riski ve bu durumun kalan yaşam süreçlerini nasıl etkilediğini incelemektir.

1.2. Kapsam ve Sınırlılıklar

- 1) Araştırma, Adana ili Seyhan ilçesi, Kuruköprü, Küçüksaat, Çakmak Caddesi ve İnönü Parkı ile sınırlıdır.
- 2) Bu çalışma 65 yaş ve üstü bireylere uygulanmıştır.
- 3) Araştırma denek sayısı 100 kişi ile sınırlanmıştır.
- 4) Araştırmaya katılanların verdikleri cevapların samimi ve doğru olduğu varsayımıyla sınırlıdır.

2. YÖNTEM

Bu çalışma, anket tekniğinin kullanıldığı bir alan araştırmasıdır. Projenin oluşumunda bilimsel araştırma aşamalarından, alan taraması, deneysel araştırma (anket teknikleri) ve istatistiksel çözümleme teknikleri uygulanmıştır.

2.1. Evren ve Örneklem

Araştırma, nicel araştırma özelliği taşımakla birlikte, tarama yaklaşımı ile tek ölçmeye dayalı model kullanılmıştır. Araştırma 65 yaş ve üstü bireylerle sınırlanmıştır. Araştırma evreni Adana ili, Örneklemi ise Seyhan ilçesi Kuruköprü, Küçüksaat, Çakmak Caddesi ve İnönü Parkı civarında 2021 yılı Eylül, Ekim ve Kasım aylarında tesadüfi örneklem yoluyla seçilen 35 kadın ve 65 erkektir. Araştırma için Küçüksaat, Kuruköprü, Çakmak Caddesi ve İnönü Parkı civarının seçilmesinin sebebi, yoğun olarak kullanılan toplu taşıma aracı duraklarının buralarda olması ve alışveriş, banka vs. ihtiyaçlar için daha çok tercih ediliyor olmasıdır. Bu bölgelerde farklı yaşam koşullarına sahip olan yaşlı bireylere ulaşılabilmiş, çalışmanın Adana'yı temsil etme yeteneği artmıştır.

2.2. Veri Toplama Araçları

Literatür taraması neticesinde, yaşlıların demografik yapısına, yaşlılık dönemi sorunlarına, toplum tarafından algılanma durumlarına, sosyal aktivite ve ilgi alanlarına, hayat beklentilerine ve sosyal dışlanma algılarına ilişkin soruları içeren 14 soruluk anket formu hazırlanmıştır. Sorular, hedef kitlenin hassasiyetleri dikkate alınarak hazırlanmış ve sade bir dil kullanılmıştır. Araştırmada; veri toplamak için kullanılan anket formunun verilerin toplanmasında aranan şartları taşıdığı, denekler rastgele yolla seçildiğinden tarafsız ve objektif olduğu, verilen cevapların geçerli ve güvenilir olduğu varsayılmaktadır.

2.3. Veri Toplama Aracının Dağıtılması ve Toplanması

Anket formlarının dağıtılması işlemi 2021 yılı Eylül, Ekim ve Kasım aylarında cumartesi günleri gerçekleştirilmiştir. Araştırma örneklemini göz önünde bulundurularak 150 anket formu hazırlanmış ve örneklemini oluşturan deneklere tarafımızca uygulanmıştır. Anket formlarından 27 tanesi doldurulmamış olup, 23 tanesi yeterli bulunmayarak değerlendirmeye alınmamıştır. Böylece geçerlilik ve güvenilirlik çalışması için 100 anket formu değerlendirme kapsamına alınmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Saha araştırmasından elde edilen veriler, SPSS 16.0 istatistik paket programıyla analiz edilmiştir. Bağımlı ve bağımsız değişkenler arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını ölçen Pearson'un ki-kare testi tercih edilmiş ve frekanslar değerlendirilmiştir. Kategorik değişkenler arasındaki ilişkiler için bu testler incelenmiş, $P < 0.05$ değeri istatistik olarak anlamlı kabul edilmiştir.

3. BULGULAR

Tablo 1: Ankete Katılanlarının Sosyo-Demografik Profili

Cinsiyet	Sayı	%	Aylık ortalama gelir (TL)	Sayı	%
Kadın	35	35	Yok	8	8
Erkek	65	65	501-800	25	25
Toplam	100	100,0	801-1000	49	49
Yaş			1001-1500	8	8
65-74	67	67	1501+	10	10
75-84	24	24	Toplam	100	100,0
85+	9	9			
Toplam	100	100			
Eğitim Durumu			Medeni durum		
Okur-yazar değil	14	14	Bekâr	7	7
Okur-yazar	20	20	Evli	48	48
İlkokul Mezunu	27	27	Boşanmış	6	6
Ortaokul Mezunu	9	9	Dul	39	39
Fakülte Mezunu	11	11	Toplam	100	100,0
Toplam	100	100			
Sosyal Güvence			Mesleki Dağılım		
Yok	8	8	İşçi	2	2
SSK	41	41	Memur	5	5
Emekli Sandığı	16	16	Serbest Meslek	3	3
Yeşil Kart	13	13	Emekli	44	44
BAĞ-KUR	22	22	Esnaf	7	7
Toplam	100	100,0	Ev Hanımı	31	31
			Diğer	8	8
			Toplam	100	100,0

Tablo 1'de de görüleceği gibi katılımcıların %65'i erkek ve %35'i kadın, %67'si 65-74 yaş arasında, %24'ü 75-84 yaş arasında ve %9'u ise 85 yaş ve üzerindedir.

Katılımcıların %48'i evlidir. 65 yaş üstü yaşlıların, öncelik sıralamasında evli olduğu saptanırken, bu sıralamayı %39 ile dul kesim takip etmektedir. Diğer katılımcıların %6'sı boşanmış ve %7'si bekar durumdadır. Yaşın ilerlemesiyle ölümden dolayı dul yaşama oranları artış göstermektedir.

Tablo 1'de görüldüğü üzere yaşlıların %14 ü hiçbir eğitim almamış %20'si okuryazar, %27'si ilkokul mezunu, %9'u ortaokul mezunu ve %11'i fakülte mezunudur. Neredeyse tüm dünyada yaşlı erkeklerin yaşlı kadınlara göre hem eğitim düzeyi hem de eğitim alıp almama noktalarında avantajlı oldukları görülmektedir.

Katılımcıların sosyal güvencelerine dair dağılımlarına bakıldığında %41'inin SSK'lı olduğu anlaşılmaktadır. Bu sıralamayı %35 oranıyla Bağkur, %16'lık oranla Emekli Sandığı takip etmektedir, %8 ile hiçbir sosyal güvencesi olmayanlar yer almaktadır. Yaşlıların herhangi bir sosyal güvenceye sahip olmama durumu, onların sosyal hayatta hemen hemen tüm sosyal risklerle karşı karşıya kaldıkları anlamına gelmektedir.

Söz konusu yaşlıların aylık gelir durumlarına bakıldığında çarpıcı bir şekilde %8'inin sabit bir geliri yoktur %25'inin ise 2500-3000 TL arasında bir gelirlerinin olması dikkat çekicidir. Asgari ücretin altında geçimini sürdürenlerin oranı %33 (%8 + %25) olduğu görülmektedir. 3001-4000 TL gelire sahip olanlar yani asgari ücret aralığında olanlar %49 oranındadır. Asgari ücretin üstünde ortalama bir geliri olanların (4001-5000) oranı %8 iken, 5000+ TL üzeri aylık geliri olanların oranı ise %10'dur. Gelir seviyesinin yaşlıların sosyal anlamda dışlanmalarına neden olduğu söylenebilir.

Katılımcıların meslek sıralamasında ilk sırada %44 ile emekliler, ikinci sırayı %31 ile ev hanımları, %8 ile sabit bir işi olmayanlar, %7 ile esnaf, %5 ile memur, %3 ile serbest meslek ve %2 ile işçi takip

etmektedir. Yaşın ilerlemesiyle yaşlılar iş hayatından uzaklaşarak emekli olmaktadır. Emeklilik süreci günlük ve sosyal hayattan kopuşun ilk belirtisidir.

Tablo 2: Sosyal Sorunlar

Aile ile birlikte olduklarında kendilerini nasıl hissettikleri	Sayı	Yüzde	Yaşlılık en çok yol açtığı sosyal sorunlar	Sayı	Yüzde
Yalnız	15	15	Ekonomik Sorunlar	9	9
Mutlu	45	45	Barınma ve beslenme sorunu	1	1
Hüzünlü	32	32	Sağlık sorunları	44	44
Neşeli	7	7	Yalnızlık ve sosyal dışlanma sorunu	41	41
Diğer	1	1	Ruhsal sorunlar	5	5
Toplam	100	100,0	Toplam	100	100,0

Tablo 2’de yer alan bulgulara göre ailesi ile birlikte zaman geçiren yaşlılardan, kendilerini hüzünlü hissedenler %32, mutlu hissedenler %45 ve yalnız hissedenler ise %15 oranlarına sahiptir. Diğer şikkını işaretleyip dolduran kişiler cevaplarını ailelerinin olmadığı yönünde vermişlerdir.

Katılımcılara göre; yaşlılığın yol açtığı en önemli sorun sağlık (%44) sorunudur. Yaşlıların ikinci derecede sorunu yalnızlık ve sosyal dışlanmadır (%41). Yaşlıların üçüncü derecede önemsedikleri sorunları ekonomik sorunlardır (%9).

Tablo3: Toplum İçinde Hissettikleri Duygular

Toplum içinde kendilerini nasıl hissettikleri	Sayı	Yüzde
Her zaman yalnız hissediyor	20	20
Bazen yalnız hissediyor	34	34
Asla yalnız hissetmiyor	2	2
Toplumdan biri olarak görülmediğini hissediyor	12	12
Toplumdan biri olarak görüldüğünü hissediyor	32	32
Toplam	100	100,0

Araştırmada yaşlıların %34’ü kendilerini toplum içinde bazen yalnız hissettiklerini ifade etmişlerdir. Buna karşılık %2’si kendilerini asla yalnız hissetmediklerini, %20’si de her zaman yalnız olduklarını beyan etmişlerdir. Cevap şıklarının ilk üçü yalnızlığa ilişkin iken son ikisi sosyal izolasyona ilişkindir. Ayrıca yaşlıların %32’si kendilerini toplumun bir parçası olarak görmektedir. Bu çerçevede yaşlıların kendilerini yalnız hissetmelerine rağmen aynı zamanda toplumun bir parçası olarak görmeleri, sosyal dışlanma ve yalnızlık kavramlarının ayrı işlenmesi gerektiğini tekrar kanıtlamaktadır. Ayrıca katılımcıların %2’si kendilerini asla yalnız hissetmemekte, %12’si kendilerini toplumdan biri olarak görmemektedir.

Tablo 4: Yakınlarıyla Görüşme Sıklığı Durumu

Yakın ve Akrabalarla Görüşme Sıklığı	Sayı	Yüzde	Komşularla Görüşme Sıklığı	Sayı	Yüzde
Hiç	4	4	Hiç	10	10
Her gün	4	4	Her gün	3	3
Haftada bir	9	9	Haftada bir	9	9
Ayda bir	32	32	Ayda bir	17	17
Bayram düğün, cenaze	9	9	Bayram düğün cenaze	2	2
Ara sıra	41	41	Ara sıra	50	50
Tesadüfen	1	1,0	Tesadüfen	9	9
Toplam	100	100	Toplam	100	100

Katılımcılar, %41 oranında akraba veya yakınlarıyla arada bir görüştiklerini bildirirken, %32’si ayda bir görüştiklerini, %9’u ise haftada bir görüştiklerini, %9’u bayram, düğün, cenaze merasimlerinde, %4’ü her gün ve %4’ü ise hiç görüşmediklerini söylemişlerdir.

Katılımcıların %50’si komşularıyla ara sıra görüşürken, %17’si ayda bir, %10’u hiç görüşmemektedir. Deneklerin %9’u ise komşularıyla haftada bir görüştüğünü belirtmiştir.

Tablo 5: Yaşlılık ile İlgili Algılamaları

Yaşlı olmak size neyi ifade ediyor	Sayı	Yüzde
Hayatın son anları – ölüm hissi	10	10
Kalan hayatı mutlu geçirme	16	16
Sakin bir hayat – dinlenmek	12	12
Hastalık	5	5
Saygı ve hürmet görmek	4	4
Yalnızlık hissi	21	21
Dışlanmışlık hissi	27	27
Geçmişe özlem	4	4
Çaresizlik bağımlılık hissi	1	1
Toplam	100	100

Yapılan anket çalışmasında katılımcılara yaşlı olmanın neyi ifade ettiği yani yaşlılığı tanımlamalarını isteyen soru sorulmuştur. Bu bağlamda katılımcıların %27’si dışlanmışlık hissi, %21’i yalnızlık hissi,

%16'sı kalan hayatı mutlu geçirme, %12'si sakin bir hayat – dinlenmek, %10'u hayatın son anları – ölüm hissi, %5'i hastalık, %4'ü saygı ve hürmet görme, %4'ü geçmişe özlem ve %1'i çaresizlik, bağımlılık hissi olarak tanımlamışlardır.

Tablo 6: Dışlanma Etkeni Olarak Yaşlılık Durumu

Yaş Dağılımı	Yaşlıktan kaynaklanan yetersizliklerinizden dolayı kendinizi dışlanmadan hissettiniz mi?			Toplam
	Evet	Kısmen	Hayır	
65-74	25 %37,3 %55,6	21 %31,3 %77,8	21 %31,3 %75	67 %100,0 %67
75-84	12 %50,0 %26,7	5 %20,8 %18,5	7 %29,2 %25	24 %100,0 %24
85+	8 %88,9 %17,8	1 %11,1 %3,7	0 %0 %0	9 %100,0 %9
Toplam	45 %45 %100,0	27 %27 %100,0	28 %28 %100,0	100 %100,0 %100,0

$$x^2=9,312 \quad sd=4 \quad p = 0,049$$

Tablo 6'ya göre yaşlı olmanın dışlanmaya etkisi ve yaş dağılımı arasında $p<0,05$ olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

Araştırmaya katılan 65-74 yaş arası kişilerin %37,3'ü yaşlı oldukları için dışlanmışlık hissederken, 75-84 yaş arası kişilerin %50'si kendilerini dışlanmış hissettiklerini, 85 yaş üstü yaşlıların ise %88,9'u dışlandıklarını hissettiklerini belirtmişlerdir.

4. SONUÇ ve TARTIŞMA

Yaşlılıkta yalnızlaşmanın en riskli ayağı eşini kaybetme ya da boşanmadır. Yaşlı erkeklerin yaşlı kadınlara göre hem eğitim düzeyi hem de eğitim alıp almama noktalarında avantajlı oldukları görülmektedir.

Yaşlıların herhangi bir sosyal güvenceye sahip olmama durumu, onların sosyal hayatta hemen hemen tüm sosyal risklerle karşı karşıya kaldıkları anlamına gelmektedir.

Asgari ücret seviyesinde bir gelire yaşlı bireylerin sosyal aktivitelere katılma şansları oldukça zayıftır, asgari ücretin altında bir gelire sahip olanlar içinse sosyal aktivitelerden bahsetmek yersiz olur. Gelir seviyesinin yaşlıların sosyal anlamda dışlanmalarına neden olduğu söylenebilir.

Yaşın ilerlemesiyle yaşlılar iş hayatından uzaklaşarak emekli olmaktadır. Emeklilik süreci günlük ve sosyal hayattan kopuşun ilk belirtisidir.

Günümüzde yaşlılara verilen değer azalması ile birlikte yaşlı bireyler kendilerini aile içinde dahi hüznü veya yalnız hissetmektedirler. Yalnız hissetmek cevabını sosyal dışlanma ile bağdaştırmak mümkündür. Sosyal uyumun ilk aşamasının aile içinde gerçekleştiği ve daha sonra topluma yansıdığı varsayıldığında; aile içerisinde kendilerini yalnız hisseden yaşlılar dışlanma riskiyle karşı karşıya kalmaktadır. Hüznü hissedenlerin oranının yüksek olması, yaşlılığın vermiş olduğu sorunların sonuçları olarak değerlendirilebilir.

- Katılımcılara göre; yaşlılığın yol açtığı en önemli sorun sağlık (%44) sorunudur.
- Yaşlıların ikinci derecede sorunu yalnızlık ve sosyal dışlanmadır (%41). Aslında yalnızlık ve sosyal dışlanma ayrı anlamlara sahiptir.
- Yaşlıların üçüncü derecede önemsedikleri sorunları ekonomik sorunlardır (%9). Ekonomik yoksunluğun sağlamış olduğu şartlardan dolayı, yaşlılar bağımlılık, sosyal dışlanma gibi sorunlarla baş etmek zorunda kalmaktadırlar.

Birçok yaşlı insan, fiziksel veya zihinsel kapasite kaybı veya arkadaş ve aile üyelerinin kaybı nedeniyle dışlanma düşüncesine girdiği görülmektedir. Günlük ihtiyaç bakımlarının olmaması, sağlık durumunun kötü olması ve yakınları ile iletişimin olmaması yaşlılarda olumsuz reddedilme ve yalnızlık duygularının oluşmasına neden olmaktadır.

5. ÖNERİLER

Yaşlıların sosyal dışlanması şüphelenildiğinde, yetişkin koruyucu hizmetlere bildirilmelidir. Sosyal hizmetlere ve yetişkin koruyucu hizmetlere sevk, morbidite ve mortaliteyi azaltmak ve yaşlı bakımına daha fazla rehberlik etmek için de hayati öneme sahiptir. Terapistler, hassas yaşlı kişilere gerilimi çözmede, travmayla başa çıkmada, mevcut kaynakları değerlendirmede ve güvenlik planları yapmada yardımcı olabilir.

Yaşlı sosyal dışlanma olgusunun azaltılması, herkesin ama özellikle yaşlıların kendileri ve yakın çevreleri gibi bu durumla doğrudan bağlantılı olanların büyük çaba ve anlayış göstermesini gerektirmektedir.

KAYNAKLAR

- Apak, E. & Apak, H. (2020). Yaşlılarda Sosyal Dışlanma Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. *Kadim Akademi SBD*, 4, 1-15.
- Dahlberg, L., McKee, K. J., Fritzell, J., Heap, J. & Lennartsson, C. (2020). Trends and gender associations in social exclusion in older adults in Sweden over two decades. *Archives of Gerontology and Geriatrics*, 89, 104032.
- Dedeoğlu, S. & Gökmen, Ç. E. (2011). *Göç ve Sosyal Dışlanma*. Eflatun Basım Dağıtım Yayıncılık, Ankara.
- Demir, S. A. (2020). Salgın Sürecinde Yaşlı Nüfus, Sosyal Dışlanma ve Yaş Ayrımcılığı. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (38), 186-201.
- Grenier, A., Hatzifilalithis, S., Laliberte-Rudman, D., Kobayashi, K., Marier, P. & Phillipson, C. (2020). Precarity and aging: A scoping review. *The Gerontologist*, 60(8), e620-e632.
- Koca, M. (2015). Sosyal Dışlanma Sorunu ve Asgari Gelir Desteğinin Gerekliliği. *Journal of International Social Research*, 8(39), 501-510.
- Köten, E. & Erdoğan, B. (2014). *Engelli gençler, sosyal dışlanma ve internet*. İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi Yayınları.
- Prattley, J., Buffel, T., Marshall, A. & Nazroo, J. (2020). Area effects on the level and development of social exclusion in later life. *Social Science & Medicine*, 246, 112722.
- Sapancalı, F. (2003). *Sosyal Dışlanma*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları.
- Şahin, T. & Coşkun, S. (2009). *Sosyal dışlanma ve yoksulluk ilişkisi*. Ankara: Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü.
- Yaylagül, N. K. & Aslan, M. (2020). Yaşlılık, Mültecilik Ve Sosyal Dışlanma: Suriyeli Yaşlı Mültecilerin Deneyimleri. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29(4), 406-422.